

JMBIJ. PARE ESPIRITUAL

«DONA: [...] Has escrit coses que valen la pena. T'has emprenyat amb qui t'havies d'emprenyar. Has ajudat a qui havies d'ajudar. I fins i tot hi ha una colla d'autors de teatre, en realitat tots, que et consideren el seu pare espiritual. Però això no t'ha de fer mirar el mar, amb els pantalons arremangats i les sabates a les mans, com si ja ho tinguessis tot fet.

PAPITU: M'he arremangat els pantalons per no mullar-me'ls.

DONA: La clàssica excusa... Mira'm bé. De debò no saps qui sóc?

PAPITU: ¿El primer símptoma de l'Alzheimer?
[...]

DONA: Sóc el teu futur. »

(Fragment del text de Jordi Galceran dins del volum col·lectiu d'homenatge *jmbij70*, Barcelona, 2010, p.111.)

Sense Josep M. Benet i Jornet no es podria entendre la dramaturgia catalana contemporània. És una frase que s'ha dit (i que es dirà aquests dies) a bastament. La sentència

que se sustenta en dues idees: 1) Benet i Jornet és la baula que lliga les diverses generacions de dramaturgs actuals amb la seva tradició. 2) Benet i Jornet ha acompanyat aquestes generacions d'una manera directa: els ha encoratjat, els ha fet de mestre o els ha recolzat professionalment.

A veure si sóc capaç d'anar una mica més enllà de la simplicitat d'aquests enunciats.

Després de la postguerra, la nostra tradició dramàtica sobrevivia mig fossilitzada en alguns —pocs— teatres i en amplíssims cercles d'afició. L'impuls de renovació (i de denúncia) del teatre independent, ja prop dels setanta, i l'expansió de l'avantguarda del «nou teatre» (de gest, d'imatge, de creació col·lectiva), es van fixar en aquest mirall revellit que ens connectava amb el passat i van decidir renunciar-hi sense donar-li cap mena d'oportunitat: calia deixar enrere les formes tronades (decimonòniques!) de fer teatre. Vet aquí com la desconexió o la interrupció del contínuum cultural que va suposar la guerra ens abocava al desconeixement. O com l'exaltació (inevitable) per tot allò que venia de fora ens contagiava d'autoodi.

De bracet de la tradició, el teatre d'autor —el de text, les partitures textuais— va quedar arraconat a l'armari o a les golfes dels mals endreços.

Josep M. Benet i Jornet té paciència i supera aquesta «travessia del desert» de la dramaturgia textual (a tot Europa es produeix l'anomenat «retorn del teatre de text»). Som a finals dels vuitanta. L'autor, no només reivindica una lectura actual de la tradició (Guimerà al capdavant), sinó que connecta amb joveníssimes veus (Belbel al front) amb l'objectiu d'ajudar a conformar un *caldo de cultiu* òptim per a noves llevs de dramaturgs. En aquests anys, Benet i Jornet no només fa amistat, llegeix els textos dels escriptors novells o els aconsella, sinó que es vincula a projectes com ara el Teatre Lliure, el Centre Dramàtic de la Generalitat (en ple impuls de revisió dels clàssics i de descoberta de nous autors), la Sala Beckett de Barcelona (bressol de l'autoria catalana contemporània) o, més tard, el Teatre Nacional de Catalunya.

La seva presència, però, no es limita a qüestions de logística o de participació en projectes concrets. Hi ha un altre aspecte que sovint no s'ha tingut prou en compte: l'obra de Benet —els seus textos— són una font

d'inspiració constant —sobretot a partir de *Desig* (1989) i ja fins a *Com dir-ho* (2013)— per als autors d'aquestes dècades.

Pel que fa a la tècnica, hi aprenen a dialogar de manera àgil; a no ser explícits (a sostraure la informació prescindible); a vehicular grans temes soterrant-los en històries properes; a conciliar poesia, narració i drama en un mateix text; a jugar a la paradoxa i l'absurd en propostes aparentment realistes; a investigar en la perspectiva múltiple davant d'una situació; a dificultar la restitució de la història...

D'altra banda, les seves temàtiques —els continguts— esdevenen dèries compartides per molts (en un tomb de segle que, superada l'etapa de bonança postmoderna, ja anuncia catàstrofes i conflictes en cadena): el neguit per la supervivència de l'individu (la necessitat de reubicar la memòria personal i també la col·lectiva), la necessitat de deixar rastre (herència), les pulsions soterrades del desig, la dificultat de la representació de la violència i de l'horror, el dolor (el que inevitablement provoquem, però també el que ens fan o el que som capaços d'assumir), la pulsio de l'enyor però el rebuig de la nostàlgia, la recerca dels

orígens, la construcció de la identitat, l'expressió normalitzada de *conductes tabú* en la nostra societat, els vincles paterno-filials, etc...

Si unim totes dues coses, trobem que, al llegat dramaturgic de Benet i Jornet, formes i continguts es fonen —es reclamen— en agosarats experiments d'escriptura. Experiments que sedueixen i deixen petja en les obres de tots aquests autors que, com diu la cita de Galceran, reclamen la paternitat espiritual del Papitu. Val la pena que en siguem conscients.

CARLES BATLLE